

SAVONIA

Horses Are Coming

Vertaistukityöskentely taiteellisessa prosessissa

Pippa Jämsén

Opinnäytetyö

Koulutusala Kulttuuriala	
Koulutusohjelma Tanssinopettajan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Pippa Jämsén	
Työn nimi Horses Are Coming. Vertaistukityöskentely taiteellisessa prosessissa.	
Päiväys	16.4.2012
Sivumäärä/Liitteet	30/2
Ohjaaja(t) Eeri Pihlajakari	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Itäinen tanssin aluekeskus (ITAK)	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tämä opinnäytetyö oli projekti, jossa tarkasteltiin vertaistukitoimintaa työmenetelmänä tanssin kentällä. Työssä perehdyttiin vertaistuen käsitteeseen yleisellä tasolla ja kartoitettiin vertaistukitoimintaa tanssin kentällä, erityisesti tanssinopettajan työssä. Tanssin kentältä löytyi vain muutamia tanssinopettajien vertaistukeen liittyviä kehittämis- ja tutkimushankkeita.</p> <p>Osa projektia oli kirjoittajan oma vertaistuellinen prosessi, joka alkoi tanssinopettajaopintojen päättöharjoittelun aikana toisen opiskelijan kanssa. Prosessista syntyi yhteinen duetto "Horses Are Coming", joka esitettiin Kuopiossa "Puhu minulle tanssista" -seminaarissa helmikuussa 2012. Seminaari järjestettiin yhteistyössä Itäisen tanssin aluekeskuksen kanssa. Dueton työstössä käytettiin hyväksi vertaistukityöskentelyä, joka mahdollisti roolien päälaelleen heittämissä ja kirjoittajan oman taiteilijaidentiteetin lähemmän tarkastelun.</p> <p>Johtopäätöksissä todetaan, että vertaistukityöskentelylle on tanssin kentällä tarvetta. Vertaistuellinen toiminta on saanut hyvin positiivisen vastaanoton ja sille toivotaan jatkuvuutta.</p> <p>Lähteiden sekä kirjoittajan omien kokemusten perusteella vertaistukitoiminta tuo työhön uusia metodeja ja näkökulmia. Se voi virkistää, voimaannuttaa ja vahvistaa tanssinopettajan tai muun tanssin kentällä toimijan ammatti-identiteettiä. Yhteisöllisellä tasolla vertaistuellinen toiminta voi edistää opetuksen laatua ja monipuolisuutta.</p> <p>Kirjoittaja oppi paljon vertaistuen merkityksestä prosessin aikana ja on innostunut viemään vertaistukitoimintaa eteenpäin tanssin kentällä.</p>	
Avainsanat vertaistuki, tanssinopettajan työ, koreografia	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Dance teacher			
Author(s) Pippa Jämsén			
Title of Thesis Horses Are Coming. Peer support in an artistic process.			
Date	16.4.2012	Pages/Appendices	30/2
Supervisor(s) Eeri Pihlajakari			
Client Organisation /Partners Regional Dance Center of Eastern Finland			
<p>Abstract</p> <p>This thesis was a project that was designed to examine peer support activities in the field of dance. This work also explored the concept of peer support in general terms as well as experiences of peer support in dance teacher's work.</p> <p>The author's own process with peer support was a part of the project. The peer support project started with a student colleague during the final practical studies in the autumn 2011. As a result of the process the duet "Horses Are Coming" was presented in a seminar called "Talk to me about dance" in Kuopio in February 2012. The seminar was organized with the Regional Dance Center of Eastern Finland.</p> <p>As a conclusion it was discovered that the peer support is not widely used in the field of dance. However, it has received very positive feedback during a few projects.</p> <p>The literature used in this thesis as well as the author's own experiences during this process clarified several positive effects of peer support. Dance teachers gained new methods and point of views to work with the help of peer support. Peer support was also a refreshing element in the work. Additionally, it empowered and strengthened the professional identity. During this process the author learned a lot about peer support and is willing to take advantage of peer support when working as a dance teacher in the future.</p>			
Keywords peer support, dance teacher, choreography			

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	7
2 VERTAISTUEN KÄSITE.....	9
3 VERTAISTUKI TANSSIN KENTÄLLÄ	11
3.1 Vertaisopettajuus arvioinnin menetelmänä	11
3.2 Vertaistuki ja tanssinopettajuus	12
3.3 Vertaistuki omassa päättöharjoittelussa.....	14
4 TAUSTANI KOREOGRAFINA.....	16
5 PROSESSIN KULKU	18
5.1 Alkutilanne.....	18
5.2 Prosessista opinnäytetyöksi.....	19
5.3 Horses Are Coming – lopullinen teos.....	21
5.4 Teoksen rakenne: seitsemän kohtausta.....	22
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	25
7 POHDINTA.....	27
LÄHTEET	29

LIITTEET

Liite 1 Horses Are Coming teoksen käsiohjelma

Liite 2 DVD, Horses Are Coming Sotkulla 21.2.2012

1 JOHDANTO

Syksyllä 2011 suoritin tanssinopettajakoulutuksen päättöharjoittelua pääkaupunkiseudulla. Periodi oli työläs ja opettavainen. Sen aikana heräsi paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Opiskelutoverini ja ystäväni Heini Tuoresmäki (viittaen häneen tässä työssä jatkossa nimellä ”vertaispari”) oli syksyllä samanlaisessa tilanteessa, ja huomasimmekin pohtivamme paljon samoja teemoja. Huomasin yhteisten pohdintojen olevan erittäin hyödyllisiä ja antavan paljon uusia ajatuksia. Heräsi ajatus vertaistuesta ja sen merkityksestä ja tarpeellisuudesta työskenneltäessä tanssin kentällä. Vaikka ajatusmaailmamme oli pääosin hyvin yhtenäinen, saimme erilaisina persoonina kuitenkin toisiltamme paljon myös tuoretta näkökulmaa ja uutta pohdittavaa omasta työstä.

Samoihin aikoihin aloimme työstää yhdessä taiteellista työtä, duettoja, joka ei alun perin liittynyt opinnäytetyöni teemoihin millään tavalla. Duetto oli aluksi suunnattu aivan muuta kontekstia varten ja tekemisen tarkoitus oli vain toimia virkistävänä vaihteluna tanssinopettajan työhön. Taiteellisesta työstä ja yhteisistä tapaamisista tuli kuitenkin jotain paljon enemmän. Siitä syntyi taiteellinen työpaja, vertaistuellinen projekti ja suunnaton apu työhön ja jaksamiseen.

Yhteinen työskentely viritti minussa monia ajatuksia, joihin halusin syventyä tarkemmin ja myös yleisemmällä tasolla. Mitä vertaistueella yleensä tarkoitetaan ja kuinka sitä voisi soveltaa tanssinopettajan tai muun tanssin kentällä toimivan ihmisen työhön? Mitkä ovat sen mahdollisuudet ja resurssit? Mitä se antaa? Ja toisaalta: mitä on taiteellisen työn tekeminen vertaistuen avustamana? Antaako se vastauksia kysymyksiin, joita pyörittelin mielessäni? Kuka minä olen tällä kentällä? Koreografina? Tanssijana? Mitä saan olla? Huomasin, että lähteitä tanssialan vertaistuesta löytyi hyvin vähän, jolloin myös tarve tekemälleni työlle suureni. Käytössäni oli löytämäni lähdemateriaali vertaistuesta lähinnä sosiaali- ja terveysalalta sekä joitakin tanssialalla tehtyjä vertaistuellisia kehittämishankkeita. Lisäksi tutustuin kirjallisuuden perusteella eri koreografien työtapoihin ja ajatuksiin, joiden pohjalta oma koreografinen pohdintani lähti liikkeelle. Taustalla olivat vahvasti myös omat kokemukseni koreografina ja tanssijana toimimisesta, sekä koko kouluajan läsnä ollut yhteistyön voima, joka kulminoitui vertaistuelliseen prosessiimme päättöharjoittelun aikana.

Tässä työssä tarkastelen prosessia, jossa syntyi duetto ”Horses Are Coming”. Teos syntyi kaikkien edellä mainittujen kysymysten pohjalta, improvisaatiopohjaisen työkentelyn kautta, ja se esitettiin Sotkulla Kuopiossa helmikuussa 2012 ”Puhu minulle tanssista” -seminaarin yhteydessä. Seminaari oli Savonia-ammattikorkeakoulun tanssinopettajakoulutuksen ja Itäisen tanssin aluekeskuksen yhteistyö. Tapahtumassa oli läsnä valmistuvien tanssinopettajaopiskelijoiden lisäksi tanssin ammattilaisia. Seminaarissa esittelimme vertaisparini kanssa julkisesti kokemuksiamme vertaistukityökentelystä. Horses Are Coming -prosessissa pohdin roolien päälaelleen heittämistä, heittäytymistä, koreografina toimimista, yhteistyötä ja vertaistuen merkitystä.

Työni on projekti, jonka taustalla ovat ensisijaisesti omat henkilökohtaiset kokemuksetni sekä niiden reflektointi. Työssäni syvennyn ensin yleisemmällä tasolla vertaistuen käsitteeseen ja vertaistukityökentelyyn tanssin kentällä. Lisäksi hyödynnän tutkimusta ja muuta lähdeaineistoa, jota vertaistoiminnasta ja -tuesta on jo olemassa. Käsitteeseen liittyvä lähdeaineisto pohjautuu suurimmaksi osaksi sosiaali- ja terveydenhuollon alueelle. Sovellan tätä tietoa ja kokemusta pohtiessani vertaistukea tanssinopettajan työssä. Tämän lisäksi olen kartoittanut tanssin alalta löytyvää vertaistukea tai sitä lähellä olevaa toimintaa. Tanssin kentällä tarkoitan tässä opettamisen lisäksi myös koreografina ja tanssijana toimimista.

Kirjallinen työni etenee yleisestä yksityiseen. Määrittelen ensin vertaistuen käsitteen ja tarkastelen vertaistukityökentelyn mahdollisuuksia tanssinopettajan tai muun tanssin kentällä toimijan työssä. Sen jälkeen kirjoitan taustastani koreografina sekä kuvaan ja arvioin vertaistuellista prosessia, joka alkoi vertaisparini kanssa syksyllä 2011. Prosessin tuotoksena syntyi duetto ”Horses Are Coming”, jota kuvaan erityisesti vertaistukityökentelyn näkökulmasta. Lopussa käsittelen havainnoimiani johtopäätöksiä vertaistukityökentelyn mahdollisuuksista ja hyödyllisyydestä tanssin kentällä.

2 VERTAISTUEN KÄSITE

Vertaistuki on melko uusi käsite, mutta vertaistuellisen toiminnan perinne on vanha. Vertaistoimintaa on konkreettisenä tekemisenä ja toimintana harrastettu Suomessakin kautta aikojen. Aina on autettu ja tuettu läheisiä, naapureita ja muita kanssakulkijoita. Maaseudulla talkootyöllä on ollut tärkeä keskinäisen auttamisen merkitys. Teoreettisena käsitteenä se on kuitenkin vielä tuore ja vakiintumaton. Puhutaan vertaistoiminnasta ja vertaistuesta. Vertaistoimintaan viitataan usein myös itse- tai omaapuryhmistä puhuttaessa. Vertaisryhmällä tarkoitetaan ”vertaisten ryhmää”, joka voi olla esimerkiksi saman luokan oppilaat. Vertaistukiryhmän käsite taas korostaa tuen merkitystä jäsenten hyvinvoinnille. (Vertaistoiminta kannattaa 2010, 5.)

Mentor-toiminta ja erilaiset työnohjauksen muodot ovat lähellä vertaistukea. Keskeinen ero on kuitenkin siinä, että vertaistuksessa ollaan sanamukaisesti vertaisia, samanarvoisia, samassa tilanteessa (Vertaistoimintaa Joensuun alueella 2012). Vertaistoiminnan taustalla voidaan nähdä yhteisöllisyyden tarve. Ihminen haluaa sosiaalisena olentona liittyä toisiin ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Laimio & Karnell 2010, 18.)

Luontevimmin vertaistoimintaa tänä päivänä käytetään ja sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon alueella. Tällöin vertaistoiminta määritellään toiminnaksi, jonka perustana ovat esimerkiksi ihmisten kokemat samankaltaiset elämäkokemukset ja yhteiset kiinnostuksen kohteet. Ihmisiä voi yhdistää samanlainen vamma tai sairaus tai samanlaiset elämäntilanteet, esimerkiksi työttömyys tai yksinhuoltajuus. Samanlaisessa tilanteessa olevien ihmisten kanssa halutaan jakaa kokemuksia ja saada tukea. Jo se vahvistaa omaa elämää, kun kuulee, ettei ole kokemuksensa kanssa yksin. (Laimio & Karnell 2010, 13-16.)

Ensimmäisinä varsinaisina vertaistukiryhminä pidetään nimettömien alkoholistien AA-kerhoja. Merkittävin oivallus AA:n taustalla oli samanlaisessa elämäntilanteessa elävien ja samoja asioita kokeneiden ihmisten keskinäinen tuki (Laimio & Karnell 2010 9). Suomessa vertaistoiminta on yleisintä erilaisissa potilas- ja vammaisjärjestöissä. Tuki perustuu siihen, että ihmisillä on sama sairaus tai vamma ja yhteinen kokemus sairaudesta tai vammasta. Yhteisen kokemuksen kautta syntyy yhteistä ymmärrystä, joka Laimion ja Karnellin sanoin ”luo sillan ihmisten välille” (emt., 11).

Vertaistoiminnan nähdään myös vahvistavan ihmisen omaa vastuunottoa. Ihminen voi löytää elämänsä vaikeuksienkin keskellä uusia näkökulmia ja vahvuuksia. Monesti vertaistoiminta tukee julkisten palvelujen toimintaa. Toisinaan vertaistukiryhmiä on syntynyt korvaamaan julkisten palveluiden liian vähäistä tukea tai palvelujen puuttumista. Tältä pohjalta ovat syntyneet esimerkiksi työttömien, yksinhuoltajien tai leskeksi jääneiden vertaisryhmät. Yleensä vertaistuen ryhmiä ohjaa vapaaehtoinen vertaistukiohjaaja, jolla on sama kokemustausta kuin ryhmän jäsenilläkin. Usein hän on lisäksi saanut jonkinlaista ohjaajakoulutusta ja tukea ammattilaisilta, mutta hän ei kuitenkaan yleensä ole varsinaisesti alan ammattilainen. (Vertaistoimintaa Joensuun alueella 2012.)

Jyrkämän mukaan (2010, 49) vertaistoiminta on perustaltaan vastavuoroista. Toiminta perustuu keskinäiseen tukeen. Ei ole vain tuen antajaa tai vain tuen saajaa. Jokainen on vuorollaan ja vastavuoroisesti molempia. Samalla osallistujat tai ryhmän jäsenet ovat tasavertaisessa asemassa keskenään. Jokainen on yhtä arvokas, ja kaikkien kokemukset ovat yhtä tärkeitä. Ihmisellä on oikeus tulla kuulluksi omana itsenään ja kohdelluksi niin, että hänen itsemääräämisoikeuttaan kunnioitetaan. (Jyrkämä 2010.)

Kaikessa vertaistuellisessa toiminnassa ja yhteistyössä ollaan kokemani mukaan herkässä tilanteessa, ”iholla”, jolloin on otettava huomioon myös vertaistuen eettiset pelisäännöt. Vertaistoiminnassa ollaan usein tekemisissä henkilökohtaisten ja arkojen asioiden kanssa. Sen vuoksi on hyvä sopia yhteisistä pelisäännöistä. Kaikki vertaistoiminta edellyttää mielestäni ensisijaisesti luottamuksellisuutta. Sanotaan, että luottamuksen rakentaminen kestää pitkään, mutta sen menettää nopeasti. Usein menettäminen voi tapahtua kertaheitolla. Tämän vuoksi vertaistoiminnassa on mielestäni erityisen tärkeää, ettei asioita käsitellä eikä levitetä ryhmän tai suhteen ulkopuolella.

3 VERTAISTUKI TANSSIN KENTÄLLÄ

Tässä luvussa keskityn vertaistukitoimintaan tanssin kentällä. Tanssinopettajan vertaistuesta löytyy melko vähän varsinaista tutkimuskirjallisuutta. Olen siis tässä työssäni tekemisissä varsin tuoreen ja vähän tutkitun ilmiön kanssa. Kuvaan ensin vertaisopettajuuden periaatteita, jonka jälkeen tarkastelen vertaistuen erilaisia muotoja tanssin kentälle sovellettuna.

3.1 Vertaisopettajuus arvioinnin menetelmänä

Vapaaehtoistoiminnan kentältä vertaistuki on levinnyt myös ammattilaisten käyttöön. Opetuksen kentällä vertaisopettajuutta on jossain määrin käytössä, mutta tarkkoja tietoja vertaisopettajuuden yleisyydestä ei ole käytettävissä. Todennäköisesti opettajien työnohjauksesta ja mentoroinnista on löydettävissä vertaistuellisia elementtejä. Yleisimmin vertaisopettajuutta käytetään opetuksen arvioinnin menetelmänä. Tällöin toinen opettaja seuraa toisen opettajan opetusta ja arvioi sitä. Taustalla on ajatus, että ”kahdet silmät näkevät enemmän kuin yhdet”. Vertaisopettaja on usein samasta työyhteisöstä. Tällöin vertaistuki tai vertaisarviointi tukee ja vahvistaa myös työyhteisön valittuja käytäntöjä. (Erilaiset opetuksen arviointimenetelmät 2004.)

Uutta ja erilaista näkemystä omaan työhön voi tuoda se, että vertaistukiopettaja tulee jostain oman työyhteisön ulkopuolelta. Silloin vertaistuki voi mahdollistaa vakiintuneiden rutiinien kriittisen tarkastelun ja hyvällä tavalla ravistella lukkiutuneita ajatuksia ja toimintatapoja. (Erilaiset opetuksen arviointimenetelmät 2004.)

Oman arvioni ja kokemukseni mukaan vertaistukeen asettautuminen ja suostuminen edellyttää suurta avoimuutta ja molemminpuolista luottamusta. Silloin täytyy opetella ottamaan suoraakin palautetta vastaan loukkaantumatta. Jos vertaistuen ottaa vastaan arvosteluna ja henkilökohtaisena hyökkäyksenä, vuorovaikutustilanne on epäonnistunut. Vertaistuellinen ajatus ei tällöin toteudu. Oma ajattelu voi päinvastoin entisestään lukkiutua tai kaventua.

3.2 Vertaistuki ja tanssinopettajuus

Tanssinopettajan työ voi olla hyvin yksinäistä. Usein opettaja suunnittelee tunnit yksin, käy pitämässä ne yksin, on vastuussa oppilaistaan yksin eikä välttämättä kohtaa työpaikalla muita opettajia kuin pikaisesti. Työstä on usein vaikea päästää irti ja ope-
tustilanteisiin liittyvät asiat seuraavat usein myös työpaikan ulkopuolelle, jos niitä ei pääse kenenkään kanssa purkamaan. Opettajien kokoukset keskittyvät usein käytännön asioihin, ja opettajien väliselle vertaistuelliselle toiminnalle on vaikea löytää aikaa. (Löytönen 2004.)

Viime vuosien työelämän muutokset ovat kuitenkin nostaneet esille uusia tasavertaisuuteen perustuvia näkemyksiä osaamisesta ja asiantuntijuudesta. Seppälä-Järvelän mukaan (2005, 11-12) vertaisajattelun kautta syntyy tärkeäksi koettua ”ruohonjuuritason” asiantuntijuutta, jossa arvostetaan työntekijän omaa kokemusta ja ”hiljaista” tietoa. Tämä tarkoittaa, että työntekijä on oman työnsä asiantuntija ja että sitä asiantuntemusta tulee kuulla työn suunnittelussa ja kehittämisessä. Toisaalta vertaistukeen perustuva työn tekeminen ja kehittäminen tarkoittaa myös uutta oppimisenäkemyksiä. Vanhastaan olemme tottuneet pitämään osaamista ja asiantuntijuutta yksilön ominaisuutena. Vertaistuellisen toiminnan pohjalta voidaan kääntää ajattelua siihen suuntaan, että osaaminen ja asiantuntijuus ovatkin enemmän yhteisöllisiä kuin yksilöllisiä ominaisuuksia. Asiantuntijuus on vuorovaikutuksellista, yhteisöllistä ja jaettua. (emt.) Tätä voisi kuvata siirtymisenä minä-ajattelusta me-ajatteluun ja -toimintaan.

Liikkuva mosaiikki -hankkeessa (Löytönen 2010) todettiin, että niin tanssiopettajat kuin tanssioppilaitoksetkin ovat jääneet viime vuosina vaille riittävää tukea opetuksen rakenteiden suuresti muuttuessa. Tästä lähtökohdasta toteutettiin vuosina 2008-2010 tutkimus- ja kehittämishanke, johon osallistui kolme tanssioppilaitosta Etelä-Suomesta. Tarkoituksena oli edistää ja tutkia tanssinopettajien välistä yhteistyötä. Tutkimus toteutettiin kollaboratiivisesti, mikä tarkoittaa, että mukana olijat osallistuivat itse tutkimusprosessiin. Hankkeen tutkimusote oli demokraattinen. Hankkeessa perustettiin eri tanssikoulujen opettajista koostuvia ryhmiä. Ryhmät muodostettiin osallistujien tarpeiden ja toiveiden perusteella. Esimerkiksi saman aineen opettajilla ja rehtoreilla oli omat ryhmänsä. Ryhmät kokoontuivat useita kertoja kahden vuoden aikana ja järjestivät kuusi yhden tai kahden päivän mittaista seminaaria. Seminaa-

reissa keskusteltiin muun muassa siitä, mitä tarkoittaa olla hyvä tanssinopettaja, millaisia opetuksellisia ulottuvuuksia voi olla teini-ikäisten tanssinopetuksessa ja miten tuetaan tanssinopettajien työhyvinvointia. Yhteisissä tapaamisissa jaettiin kokemuksia ja seurattiin toisten opettajien tunteja ja oppilaiden esityksiä. Lisäksi tapaamisissa kehitettiin ja jaettiin oppimateriaalia ja keskusteltiin erilaisista opettajilla ja rehtoreille ajankohtaisista asioista. (Löytönen 2010.)

Raportin mukaan (Löytönen 2010) osallistujien omia tärkeitä arvioita ja huomioita hankkeen aikana oli, että toisten kautta voi nähdä itsensä paremmin ja tarkastella omaa toimintaansa kauempaa. Samalla yhteistyö haastoi ajattelemaan perusasioita, kun joutui avaamaan omia näkökulmiaan opetuksesta toiselle ja asettamaan omia itsestäänselvyyksiään kyseenalaisiksi. Helpottava huomio oli, ettei ollut yksin tunteidensa kanssa ja myös muut opettajat kohtaavat samanlaisia ongelmia suhteessa tanssitaiteeseen, oppilaisiin tai heidän vanhempiinsa. Myös työyhteisön kysymykset osoittautuivat hyvin samankaltaisiksi eri oppilaitoksissa. Kun osallistujat tulivat eri oppilaitoksista, yhteistyöstä syntyi turvallinen ja tukea antava ympäristö. Tällöin oli mahdollisuus puhua myös ristiriitaisista kysymyksistä. Eräs tanssinopettaja kuvasi hyvänä asiana sen, että tästä yhteistyöstä puuttui kilpailu tanssitunneista. Tällainen kilpailu voi hänen mukaansa lisätä jännitettä saman oppilaitoksen opettajien kesken. Kilpailutilanteessa tanssinopettaja helposti vetäytyy, eikä kokemuksia, ideoita tai oppimateriaalia työyhteisössä jaeta. Hanke osoitti, että tällainen kollegiaalinen yhteistyö tekee merkittäväällä tavalla näkyväksi monikerroksellisen ja moniulotteisen tanssinopetuksen. Kollegiaalinen yhteistyö nostaa esille erilaisia näkökulmia tanssinopetukseen ja rohkaisee opettajia vahvistamaan omaa ammatillisuuttaan. (Löytönen 2010.)

Erilaista vertaistuellista toimintaa harrastetaan varmasti myös monen tanssikoulun sisällä. Sitä ei aina nimitetä vertaistueksi eikä sitä juurikaan ole tutkittu, mutta uskon, että tarpeet ja tavoitteet ovat hyvin samankaltaisia. Esimerkiksi Tanssiopisto Sonja Tammelassa pidetään tärkeänä sitä, että opettajilla on omat viihtyisät sosiaaliset tilat, jossa voi viettää aikaa ja kohdata muita opettajia (Kontunen 2012). Nurmijärven Tanssiopistossa taas toimii opettajien yhteiset kollegiot, joissa saman lajin opettajat kokoontuvat kaksi kertaa lukuvuodessa yhteen suunnittelemaan tulevan lukukauden teemoja ja sisältöjä. Kollegioilla on opettajien mukaan voimaannuttava vaikutus eikä oma työ tällöin tunnu niin yksinäiseltä. (Ilmarinen 2012). Eri-ikäisten ja eri koulutus- ja työkokemustaustoista tulevien opettajien keskinäinen vertaistukityöskentely voi var-

masti olla hyvin avartavaa ja tuottaa hyvää vuorovaikutusta. Outokummun tanssija-koulutuksen johtaja tiivistää kysymyksen vertaistuen tarpeesta seuraavasti:

Vertaistuki on todella tärkeää uusien metodien ja erilaisten uusien opetustapojen käyttöön innostamisessa. Saan paljon ideoita ja ajatuksia kollegoilta ja pystyn myös käsittelemään epäonnistumisiäni objektiivisesti. (Haapala 2009).

3.3 Vertaistuki omassa päättöharjoittelussa

Päättöharjoittelun aikana syksyllä 2011 ajauduin vertaistukityöskentelyyn ikään kuin huomaamatta, kun aloimme työskennellä samassa tilanteessa olevan opiskelutoverini kanssa yhdessä. Asuimme samalla paikkakunnalla, mutta teimme harjoittelua eri työyhteisöissä. Molemmilla nousi harjoittelun aikana esille monia kysymyksiä ja ajatuksia, joita ei ollut helppoa tuoda esille omassa työyhteisössä uutena työntekijänä ja hieman ulkopuolisena harjoittelijana. Koimme erittäin tärkeäksi yhteiset tapaamiset, jolloin pääsimme jakamaan kokemuksiamme, refleктоimaan työtämme ja oppimiamme asioita ja saamaan käytännön vinkkejä puolin ja tosin. Kokemuksemme mukaan tällainen työskentely rikastutti omaa työtä, toi esille uusia ideoita ja ajatuksia ja auttoi työssä jaksamiseen.

Keskinäiset tapaamisemme olivat lähinnä lounastapaamisia ennen töihin lähtöä tai virkistävää liikuntaa vapaapäivinä. Emme olleet suunnitelleet etukäteen tapaamisia tuottamaan vertaistukea, mutta huomasimme pian, että ne menivät siihen automaattisesti molempien tarpeesta. Keskustelujen lisäksi saimme purettua mahdollisia ongelmatilanteita ja jaoimme käytännön vinkkejä tai opittuja huomioita puolin ja toisin. Koimme myös hyödylliseksi vaihtaa harjoitteita ja musiikkeja, jolloin omaan opetukseen sai uudenlaista sisältöä ja näkökulmaa. Myös eri tanssikouluissa työskenteleminen oli hyödyksi, sillä saatoimme tarkastella tanssikoulujen välisiä eriävyyksiä ja laajentaa näin käsitystämme tanssinopetuksen laajasta kentästä. Jos emme ehtineet tapaamaan, olimme kuitenkin yhteydessä sosiaalisen median välityksellä, jolloin neuvoa saattoi kysyä vaikka kesken tanssituntien suunnittelun. Alla tyypillinen esimerkki alkuvaiheen keskustelusta syksyllä 2011. Keskustelu on yksityinen ja julkaistu vertaisparini luvalla.

Vertaispari (V): Voisinko tulla ottamaan musiikkeja tänään?

Minä (M): Joo, tuu vaan. Illalla? Vai nyt?

V: Iltapäivällä, ootko himassa?

M: Lähden neljän bussilla töihin ja sitä ennen voisi käydä syömässä.

V: Aah, ok. Voi katsoa myöhemminkin. Mihin meet syömään?

M: Varmaan keskustaan, tuutko messiin? Voi samalla jutella?

V: Joo!!!

M: Monelta sun tunnit loppuu tänään?

V: Vartin yli kasi. Pitäisikö nähdä ennen kolmea keskustassa?

M: Joo, tehdään niin. Suunnittelen äkkiä illan tunnit.

V: Hah, hah. Mun pitäis kans keksiä uusia lattareita. Nyt hommiin!

Emme vielä syksyn aikana ehtineet viemään vertaistukityöskentelyä pidemmälle, mutta ajatuksemme ja haaveemme jatkokehittelystä oli, että jos työskentelemme samalla paikkakunnalla, olisi mahdollisuuksien mukaan erittäin työtä rikastuttavaa opettaa välillä yhdessä. Samalla voisimme tehdä vierailuja toistemme tunneille, joko seuraamaan opetusta tai hyppäämään välillä mukaan opettamaan. Näin myös oppilaat saisivat jotain uutta ja virkistävää. Tämä tietysti edellyttää myös kunkin tanssikoulun myönteistä suhtautumista asiaan.

Meille syntyi vertaisparini kanssa myös tarve päästä itse tanssimaan ja tehdä omaa taiteellista työtä opettamisen lomassa ja koimmekin sen tärkeäksi osaksi tanssinopettajan vertaistukea. Siitä lähti ajatus duettoon, josta syntyi lopulta vertaistuellinen työpaja ja näkyvä reflektio yhteistyöstämme. ”Horses Are Coming” -nimellä kulkeva teos toteutettiin vertaistukityöskentelyn keinoja hyödyntäen ja toimi näin opettavaisena kokemuksena sekä itselleni että vertaisparilleni. Pääsimme näin tuomaan syksyn aikana syntyneitä teemoja ja ajatuksia konkreettisesti näkyviksi. Kuvaan taiteellisen prosessimme syntyä tarkemmin luvussa 5.

4 TAUSTANI KOREOGRAFINA

Tanssin kentällä toimiessa on pystyttävä hyppäämään erilaisiin rooleihin. Tanssinopettajana, tanssijana ja koreografina toimiminen alkaakin mielestäni hiljalleen sulautua yhdeksi, tanssin sekatyöläisyydeksi. Minulle on taiteellisessa työssä helppoa ja luontevaa olla tanssija. Sen sijaan koreografin roolin tunnen vielä toistaiseksi haastavaksi. Minulla on paljon ideoita, mutta niiden aukaiseminen muille ihmisille (tanssijoille) on vaikeaa. Huomaan, että kyse on usein myös omasta epävarmuudestani. En aina ihan täysin luota omiin ideoihini ja ajatuksiini. Minulla on hieman aikaisempaa kokemusta koreografina toimimisesta, mutta en ole koskaan kokenut sitä omimmaksi alueekseni. Tanssinopettajana ja tanssijana toimimiseen verrattuna koreografin rooli on minulle vierain. Savonia-ammattikorkeakoulun tanssinopettajakoulutuksen opetussuunnitelmassa (Opinto-opas 2010-2011) mainitaan, että koulutus antaa valmiuksia myös koreografin työtehtäviin. Kokemukseni mukaan koulutus kyllä tarjoaa suhteellisen monipuolisia mahdollisuuksia tehdä koreografiaa, mutta kyse on paljolti myös opiskelijan omasta suuntautumisesta ja intresseistä. Uskon myös, että opettajuutta ja tanssijuutta painotetaan koulutuksessa paljon koreografin työtä enemmän ja siitä saa monipuolisemmin palautetta, jolloin itsetuntemukseni näillä osa-alueilla luonnollisesti kasvaa enemmän. Olen tehnyt koulutukseni aikana yhden soolon ja yhden ryhmäkoreografian, jonka lisäksi olen koreografoinut yhteistyössä muiden opiskelijoiden kanssa muun muassa lapsille suunnatun tanssiteoksen ja konsertin. Itselläni on kuitenkin tuntemus, että kukaan ei ole ennen puskenut tai kyseenalaistanut minua koreografina.

Suurin osa koreografi-kokemuksestani perustuu oppilasnäytösten koreografioimiseen, jolloin liitän sen vahvasti osaksi tanssinopettajan työtä. Suurempia taiteellisia töitä esimerkiksi ammattilaisten tai ammattiopiskelijoiden kanssa olen tehnyt hyvin vähän. Talvella 2011 tehty ryhmäkoreografia "Vuoro" kolmelle tanssijalle oli kokemus, johon pystyin peilaamaan tässä tapauksessa eniten. Se oli ensimmäinen koreografinen prosessi, jossa pyrin astumaan ulos itselle totutuista normeista ja tavoista tehdä koreografiaa. "Vuoroon" peilaten, löydän *Horses Are Coming* -teoksesta myös paljon yhtäläisyyksiä: huumorin ja vakavuuden yhdistämisen, teatterilliset elementit ja improvisaatioon luottamisen. Molemmissa teoksissa mielenkiintoni on ollut enemmän erilaisten kuvien ja kohtausten luomisessa ja henkiin herättämisessä kuin liikemateriaalissa.

Tässä taiteellisessa työssä käänsimme vertaisparini kanssa kummankin roolit päälle. Minä, jolle luontevampaa on tanssijan roolin ottaminen, otankin koreografian vastuun. Parini, jolle luontevampaa on koreografina ja ohjaajana toiminen, ottaa tanssijan roolin. Olemme siis molemmat epämukavuusalueellamme – ja vieläpä vapaaehtoisesti. Haastamme toisiamme, kyseenalaistamme, kysymme, innostamme ja opimme. Vertaistuen keskeinen ajatus, jossa molemmat ovat samalla viivalla ja vertaisia keskenään, antoi meille näin mahdollisuuden kokeilla omia rajojamme. Vaikka olimme vertaisia, ei meidän tarvinnut olla samanlaisia. Keskinäinen luottamuksemme mahdollisti meille turvallisen ja innostavan ilmapiirin, jossa saatoimme hakea omaa rooliamme ja toimivia työskentelytapoja sekä kannustaa toista astumaan ulos totutusta.

5 PROSESSIN KULKU

Tässä luvussa kuvaan, kuinka opinnäytetyöni taiteellinen osuus ”Horses Are Coming” sai alkunsa, kuinka siitä tuli opinnäytetyö, miten teos muotoutui ja millainen oli lopullinen tuotos.

5.1 Alkutilanne

Taiteellisen työn tekeminen yhdessä vertaisparini kanssa alkoi Helsingissä syksyllä 2011, kun suoritimme molemmat päättöharjoitteluamme. Ajauduimme vertaistyöskentelyyn ikään kuin sattumalta. Istuimme lounaalla, kävimme kävelyllä ja uimahallissa, ja huomasimme puhuamme harjoitteluun liittyvistä asioista jatkuvasti. Molemmilla oli tarve päästä purkamaan harjoittelun aikana syntyneitä ajatuksia, jakamaan kokemuksia ja arvioimaan työtään. Jaoimme kokemuksia ja ideoita, vaihdoimme tanssitunneilla käytäviä harjoitteita ja purimme töissä syntyneitä tai askarruttavia ongelmatilanteita. Keskustelu oli aina hedelmällistä ja hyödyllistä.

Molemmilla oli tarve saada tehdä opettamistyön ohella taiteellista työtä. Aloitimme yhteisen treenaamisen ilman mitään päämäärää, täysin tyhjältä pöydältä ja avoimin mielin. Ideoita oli toki lennellyt paljon pitkin syksyä ja jotain oli kirjoitettu ylös. Tärkeintä oli kuitenkin päästä tanssisaliin liikkumaan ja katsoa sitten, syntyykö siitä mitään. Olimme tehneet taiteellista työtä yhdessä aiemminkin, mutta emme koskaan vain kahdestaan.

Helsingissä pidetyt treenit koostuivat lähinnä ideoiden heittälystä, improvisaatiokokeiluista ja liikemateriaalin luomisesta hetkessä. Toimiva keino edellä mainitusta oli esimerkiksi laittaa jokin musiikki soimaan ja antaa yhden kappaleen verran aikaa tehdä liikettä. Jokainen liikkeellinen idea joka syntyi, oli otettava käyttöön ja koostettava pieni toistettavissa oleva liikefraasi. Tämän jälkeen fraasit opetettiin toiselle, jolloin toisella oli vielä mahdollisuus muokata liikettä itselleen sopivaksi. Puhuimme myös kohtauksista, joita olimme nähneet mielessämme, kirjoitimme paljon ajatuksia ylös ja kuvasimme materiaalia videolle. Huomasimme, että meille oli helppoa heittäytyä improvisoimaan eri rooleissa ja dialogia syntyi paljon. Improvisoiduissa dialogeissa huomasimme pääsevämme käsittelemään luontevasti syksyn aikana heränneitä tee-

moja jonain muuna kuin omana itsenäimme. Tämä toi humoristisella tavalla uudenlaisia näkökulmia päässä pyöriviin ajatuksiin. Tässä vaiheessa olimme molemmat yhtä aktiivisia luomis- ja suunnitteluprosessissa.

5.2 Prosessista opinnäytetyöksi

Kuopioon palattuamme tammikuussa 2012 olin tehnyt päätöksen tehdä tästä hedelmällisestä prosessista opinnäytetyöni. Näin myös Helsingissä aloittamamme taiteellisen työn luonne muuttui. Se ei enää ollut pelkästään stressitöntä improvisoimista, vaan oli saatava aikaan jotain konkreettista - myös paperille. Se aiheutti aluksi selkeän paineen. Aloimme miettiä, mitä haluamme yhteistyöstämme tuoda näkyväksi ja toisaalta mitä tässä työssä tulisi näkyä. Kummankaan intressi ei ollut tehdä konkreettisesti tanssiteosta vertaistuesta, mutta se oli tärkeä teema, jonka halusimme koko teoksen pohjana kuitenkin säilyttää. Lisäksi olimme tehneet selkeän rooliijaon, jossa minä otan suurimman vastuun teoksen kokonaisuuden rakentumisesta ja vertaisparini keskittyy suurimmaksi osaksi tanssijan rooliin. Mielessäni oli kuitenkin koko ajan kirkkaana ajatus, josta myös Soile Lahdenperä (2011) kirjoittaa:

Prosessi kiinnostaa minua enemmän kuin lopputulos. En etsi täydellistä muotoa koreografialle vaan yllätyksellistä, aina uudenlaisen ehdotuksen löytymistä. (Lahdenperä 2011, 100.)

Prosessi tuntui alun alkaen tärkeämmältä ja suuremmalta kuin lopputulos. Halusin yllättää itseni ja kanssatanssijani, löytää jotain uutta ja ennen kaikkea oppia itsestäni tanssin tekijänä.

Alku ei ollut helppo. Taistelimme selkeästi roolimme kanssa. Minulle yhtäkkinen johtajan asema tuntui hankalalta. Samalla tavalla vertaisparilleni oli haastavaa ottaa pelkkä tanssijan rooli. Keskinäinen luottamuksemme ja rehellisyytemme onneksi auttoi tilanteessa. Pystyimme molemmat olemaan avoimia ja tuomaan tantomme esiin. Teimme sopimuksen, että pysymme rooleissamme ja haastamme toisiamme, vaikka se vaikealta tuntuisikin. Tavoitteena oli katsoa, mitä tällaisesta työskentelystä syntyy.

Huomasin olevani koreografina melko intuitiivinen. Minulla saattoi olla päässäni kuvia jostain kohtauksesta, lauseita mielessäni tai yksi liike, jonka näen toistuvan, mutta ei mitään sen tarkempaa, struktuuriin asetettua. Tämä saattaa olla turhauttavaa tietyn-

laisille tanssijoille, ehkä paradoksaalisesti myös itselleni tanssijan roolissa. Koreografina huomaan kuitenkin vaativani aikaa, kokeiluja, avoimuutta ja vuorovaikutusta.

Vuorovaikutus! Soolon tekeminen on minulle hankalaa. Minun on vaikea mennä yksin kammioon tutkimaan niveliäni tai muuta vastaavaa. Helpompi minulle on tutkailla teemoja yhdessä muiden kanssa. Syntyy ajatuksia, liikettä ja tilanteita. (Numminen 2005, 161.)

Olen Ari Nummisen kanssa samoilla linjoilla. En viihdy yksinäni salissa. Minun on vaikeaa tehdä koreografiaa yksin, jos mukana on myös muita ihmisiä, kehoja ja mieliä, joiden kanssa työskentelen. En myöskään halua olla diktaattori, joka antaa materiaalin ja idean, jonka tanssija mukisematta ja kyseenalaistamatta toteuttaa. Haluan aina keskustella, kysyä ”mitä mieltä olet tästä?”. Kaipaen vuorovaikutusta, yhteisöllisyyttä ja yhteistä pohdintaa. Ihmisten persoonat, mielialat ja olemukset vaikuttavat minuun vahvasti.

Samalla kun vertaistukityöskentelystä tuli tietoinen osa toimintaamme, aloimme myös tietoisesti haastaa toisiamme. Puskimme toisemme pois mukavuusalueelta ja laitoimme toisemme tekemään asioita, mitä emme tavallisesti tekisi. Saattoi esimerkiksi olla tilanne, ettei minulla ollut mitään selkeää ideaa tai ajatusta mitä työstää harjoituksissa. Normaalisissa tilanteissa olisin ehkä perunut harjoitukset ja vetäytynyt miettimään koreografiaa itsekseni, koska en ole koskaan halunnut mennä tanssijoiden eteen ilman minkäänlaista konkreettista ideaa. Vertaisparini kuitenkin puski minua pitämään harjoitukset ja kohtaamaan tilanteen kaikkinen turhautumisineen. Näistä tilanteista syntyikin jotain aivan muuta kun olin ajatellut, jotain uutta ja autenttista. Kummankaan ei tarvinnut teeskennellä tai peitellä tunteitaan, vaan harjoitustilanteissa sai näyttää avoimesti sen, miltä tuntuu ja sanoa asioita ilman suodatinta.

Vuorovaikutus nousi erityisen tärkeään rooliin siksi, että meitä oli vain kaksi, joista toinen toimi myös koreografina. Tilanne ei ollut helppo. Minulle oli hyvin hankalaa olla sekä koreografi että tanssija, ja huomasin poukkoilevani välillä hieman hukassa näiden kahden roolin välillä. Tästä johtuen varmasti myös oma tanssijuuteni oli täysin toissijaista tässä teoksessa, mutta en ole siihen pettynyt. Se ei alun alkaenkaan ollut tarkoitukseni.

5.3 Horses Are Coming – lopullinen teos

Teos rakentui kokonaisuudeksi lopulta melko nopeassa ajassa. Koin tärkeäksi luoda ensin kaaren ja kohtausjärjestyksen, jota sitten hiljalleen aloin täyttää. Hyödynsin paljon yhdessä syntyneitä ideoita sekä syksyn aikana luotua materiaalia. Vaikka olinkin päävastuussa teoksesta, annoin vertaisparini silti vaikuttaa päätöksiin ja sanoa mielipiteensä. Huomasin, että työskentely ilman yhteistä pohtimista oli minulle täysi mahdottomuus.

Prosessi on käynnissä myös esityksen tai esitysjakson aikana. Teos ei ole koskaan valmis. (Lahdenperä 2011, 100.)

”Horses Are Coming” valmistui noin 20 minuutin esitettäväksi kokonaisuudeksi vasta ensi-iltaa edeltävällä viikolla. Huomaan edelleen, että minun on vaikeaa käyttää sanaa ”valmis”. Teos on prosessi, jossa on paljon liikkumisvaraa. Suurin osa kohtauksista oli myös täysin improvisaation varassa. Huomaan, että minun on vaikea analysoida teostani. Se oli minulle yhdessä käymämme prosessin julkisesti näkyvä osa, tuotos, joka syntyi meidän matkastamme.

Taiteessa on aina mukana jotain tuntematonta ja se on vapautettavissa rationaalisen ajattelun kahleista tai tarkoitusvahaisuudesta. Kaikkea ei tarvitse selittää eikä kaikelle tarvitse löytää (nopeasti) käytännön merkityksiä tai hyötyä. (Lindy 2011, 125.)

Pidän Pia Lindyn mietteistä taiteen tuntemattomuudesta. Aina ei osaa vastata kysymyksiin ”mitä?” ja ”miksi?”. Täytyy vain luottaa tuntemukseen siitä, että tämä on jollain tavalla merkittävää. ”Horses Are Coming” koostui seitsemästä erilaisesta kohtauksesta, jotka olivat kaikki syntyneet syksyn aikana käymistämme keskusteluista, yhteisistä vitseistä ja selviytymiskeinoista. Osa saattoi olla kärjistettyä, osa humoristista ja osa vakavaa. Teoksessa heijastuu myös täysin omat tunnelmamme harjoitusprosessista. Ajatukseni oli, että otetaan asiat sellaisenaan, niin kuin ne luonnollisesti tulevat. Jotkut kohtaukset heijastelivat näin syksyn aikana valloilla ollutta leikkisyyttä, kun taas toiset tammikuun turhautumista ja harjoituksia, joissa ei tapahtunut mitään. Huomasin, että harjoitettu liikemateriaali kiinnosti minua tässä teoksessa kaikkein

vähiten ja se jäikin teoksessa hyvin pieneen osaan. Eniten minua kiinnosti erilaisten kohtausten ja tunnelmien luominen, kontakti ja improvisaatio.

En halunnut kategorisoida tai luokitella teosta mihinkään tiettyyn lokeroon tai tyyliin. Fyysinen teatteri ja tanssiteatteri ovat tyyliuuntauksia, joihin minulla on suuri kiinnostus, mutta päällimmäinen tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut tehdä tanssiteatteria itsesään, jolloin olisin kertonut jotain tiettyä tarinaa tanssin ja teatterillisen ilmaisun keinoin. Teatterin parissa kasvaneena koen kuitenkin fyysisen läsnäolon hyvin tärkeänä ja suurena asiana. Nykytanssin kentällä minua kiinnostaakin yhdistää niin sanottuun perinteiseen tanssilliseen liikekieleen myös teatterillisiä elementtejä, vahvaa fyysistä ilmaisua ja puhetta. En ollut millään lailla päättänyt ottaa puhetta mukaan tähän teokseen, mutta se tapahtui luontevasti yhteisten improvisaatioiden kautta. Erilaiset teatteriesitykset sekä ulkomailla nähdyt musikaalit ovat kuitenkin suuntauksina vaikuttaneet eniten tapaani tehdä koreografiaa ja näin ollen myös tähän teokseen. Työskentelymuotomme vaikutti siihen, että otimme riskejä myös itse teoksessa ja uskaltuimme pois mukavuusalueeltamme. Täysin improvisaation varassa olevat kohtaukset ja puhekohtauksen mukaan ottaminen teokseen ei ollut kummallekaan itsestäänselvyys ja koimme molemmat ylittävämme itsemme esiintyjinä.

Onneksi yhteistyömme ja vertaistuellinen prosessimme jatkuu, teos pysyy hengissä ja saa mahdollisesti jatkoakin, vaikka se päästiinkin esittämään nyt vain kerran. Uskon, että teos on sellainen, joka muuttuisi ja kehittyisi jokaisella esityskerralla ja toisi tekijöille ja katsojille aina jotain uutta.

5.4 Teoksen rakenne: seitsemän kohtausta

1. Kohtaus: Alkukuva

Kaksi ihmistä hämärässä, kasvot eivät erotu, vain hahmot. Toinen kannattelee toista sylissään, niin kauan kun jaksaa. Tuki ja vastuu. Lopulta toinen putoaa lattialle ja samalla musiikki lakkaa ja valot tulevat päälle, myös yleisöön. Kohtaus syntyi kuvasta, pysähtyneestä hetkestä.

2. Kohtaus: Yleisön tarkastelu - me ja muut ihmiset

Koska yleisövalo on päällä, näemme muut ihmiset selkeästi. Se, että meitä katsotaan ja tarkkaillaan, tulee konkreettiseksi. Emme ole tilanteessa vain kahdestaan. Kevennämme tilannetta miettimällä esimerkiksi yleisössä valloilla olevia hiustyylejä. Kohtauksen syntyyn vaikutti vahvasti muun muassa syksyn päättöharjoittelu, jolloin tunsimme olevamme koko ajan tarkkailun alla.

3. Kohtaus: Yhteinen tanssi – oma tanssi

Toista tanssijaa hermostuttaa ulkopuoliset ihmiset. Hermostuneisuus puretaan alkamalla tanssimaan. Musiikki ja yhteinen tanssi, joka on teoksen ainoa valmiiksi luotu materiaali. Yhdessä tanssiminen voi olla parhaimmillaan hauskaa ja voimaannuttavaa, huonoimmillaan painostavaa ja raskasta. Lopussa tanssijat erkaantuvat omaan maailmaansa – toinen tekemään itselleen, toinen tekemään muille ihmisille. Mitä meiltä odotetaan? Kohtaus loppuu siihen, että molemmat istuvat tuoleilla keskellä lavaa vastakkain.

4. Kohtaus: Terapia

Katsekontakti, tilanteen lukeminen. Jompikumpi tanssijoista (ei etukäteen päätetty) ottaa niin sanotun kontrolloivan ”terapeutin” roolin, toinen alistuvamman ”asiakkaan” roolin. Täysin improvisoitu puhekohtaus, jossa teemana kyseenalaistaa se, onko toisen elämässä kaikki oikeasti hyvin. Idea kohtaukseen syntyi koko syksyn kestäneestä leikistä, jossa ”terapioimme” toinen toisiamme yhteisissä tapaamisissa.

5. Kohtaus: Oma maailma, runo

Terapiakohtaus loppuu kun toinen alkaa valua tuoilta pois. Valotilanne muuttuu. Toinen tanssijoista makaa lavan etuosassa, toinen jalat seinällä lavan takaosassa. Kummallakin hyvin vahva oma maailma, oma hetki. Etummainen tanssija lausuu runoa, joka on aiemmin kuullun ranskalaisen kappaleen internetin käännösohjelmalla tehty suomenkielinen käännös. Takimmaisella tanssijalla hidasta liikettä, improvisaatiota. Ainoa kontaktimme on valo, joka meitä yhdistää. Kohtaus loppuu pieneen yhteiseen liikemateriaaliin.

6. Kohtaus: Improvisaatio, nauru, hyväksyntä

Teoksen kolmas ja viimeinen musiikkikappale alkaa soida ja valotilanne alkaa muuttua. Improvisoitu, lattialla liikkuva kohtaus, jossa lähestymme toisiamme. Molemmilla on oma, itselle ominainen tapa liikkua ja tunnelma on hyväksyvä. Äskeisen kohtauksen absurdius naurattaa ja kaikki on hyvin.

7. Kohtaus: Loppu, kohtaaminen

Kohtaamme keskellä lavaa ja vaihdamme keskenämme päällämme olleet vaatekappaleet. Yleisvalo syttyy jälleen ja kohtaamme yleisön. Tällä kertaa olo on rennompaa, eikä yleisö enää ahdistaa tai pelota. Kumpikin laskee mielessään, montako sellaista ihmistä yleisössä on, jonka katsottavana oleminen jollain tapaa pelottaa tai ahdistaa. Ilmoitetaan tulokset ja kävellään pois.

Musiikkia teoksessa oli yhteensä kolmen kappaleen verran (*Beck: Timebomb, Nouvelle Vague: Marcia baila ja The Books: Read, eat, sleep*). Ne oli suurimmaksi osaksi valittu sattuma-metodilla oman tietokoneen musiikki-kirjastosta. Samaa tekniikkaa käytimme koko harjoitusprosessin ajan ja treenasimme aina siihen musiikkiin, joka sattui soimaan. Toki teokseen valitut kappaleet loivat kohtaukseen aina tietynlaisen tunnelman, mutta tarkoitukseni ei ollut kuvittaa teosta musiikilla tai toisin päin tehdä tiettyyn musiikkiin liikettä. Huomasin kuitenkin kappaleiden sanoitusten tukevan kunkin kohtauksen teemaa hyvin ja ikään kuin lihavoittavan kyseisiä kohtauksia. Ihan mitä tahansa musiikkia en näin ollen olisi kuitenkaan voinut käyttää. Myös esiintymisvaatteet valittiin vasta hyvin lähellä ensi-iltaa kummankin omista vaatevarastoista. Esiintymisvaatteiksi valikoituikin sen vuoksi muun muassa farkut, hupparit ja mustat mekot. Emme halunneet rooliasuja tai sen erityisempiä esiintymisvaatteita, mutta halusimme silti näyttää erilaiselta eri kohtauksissa. Näin joko lisäsimme tai poistimme vaatteita teoksen aikana. Teoksen lopullisessa henkiin heräämisessä vaikutti suuresti yhdessä Sotkun valo- ja äänitekniikon Veli-Pekka Kurosen kanssa luodut valotilanteet.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Työssäni pohdin oppimistani ja oivalluksiani lähinnä omien kokemuksieni kautta, mutta myös lähdekirjallisuudesta oli suurta apua. Sovellan teemoja työhöni tanssin kentällä. Lisäksi esitän joitakin johtopäätöksiä ja suosituksia siitä, miten vertaistukea, vertaistuellista toimintaa, voisi hyödyntää tanssinopettajan työssä ja laajemminkin tanssin kentällä.

Kappaleessa 2 viittasin Jyrkämää (2010) lainaten vertaistuen vastavuoroisuuteen, jota taiteellisen työn tekeminen vertaisparini kanssa toteutti mielestäni erityisen hyvin. Tilanteessa en ollut pelkästään minä, jonka tavoitteena oli oppia jotain koreografina olemisesta ja teoksen tekemisestä. Yhtäläillä vertaisparini oppi itsestään ja sai uusia oivalluksia omasta toiminnastaan. Alla oleva lainaus on ote käymistämme keskusteluista sosiaalisessa mediassa prosessin jälkeen, ja on julkaistu vertaisparini luvalla.

Siinä tapahtui jotain merkillistä. Että oli niin helppoa ja sitten niin vaikeaa. Koen, että se oli aika iso kasvuprosessi itselleen ja pysäytys. Että miten sitä on, reagoi asioihin ja työhön ja kaikkea. Kutsuisin sitä nöyrytymykseksi tai myös ylpeydestä luopumiseksi, jolla ihminen yleensä suojautuu.

Vaikka taiteen tekeminen koetaan usein hyvin henkilökohtaisena asiana, olen tämän kokemuksen jälkeen sitä mieltä, että vertaistyöskentely vahvistaa omaa taiteellista identiteettiäni. Se antaa ajattelemisen aihetta, vaatii perustelemaan omia valintojaan ja näkemyksiään, puskee ja haastaa sekä avartaa näkemyksiä. Vertaisparin sanoissa tai eteenpäin puskemisessa on erilainen merkitys ja kaiku, kuin opettajan tai jonkun muun, joka on jollain tapaa korkeammassa asemassa. Samalla viivalla oleminen riisuu rooleista ja statuksista. Omassa tapauksessani se toi myös vapauden kokeilla erilaisia rooleja ja astua ulos totutuista työtavoista, koska luottamus oli niin korkea. Uskon, että esimerkiksi tanssin opettamistyössä saisin vertaistuesta samankaltaisen hyödyn. Syksyn 2011 vertaistukiprosessin ansiosta oma opettajuuteni kehittyi ja vahvistui, ja sain vertaisparista yhtä suuren hyödyn kuin päättöharjoittelun ohjaavista opettajista. Vertaistukityöskentelyllä on laajoja soveltamismahdollisuuksia, ja uskon, että se antaa ratkaisuja taiteen kentällä paljon puhuttuun yksinäisyyteen ja yhteistyön tarpeeseen.

Kuten myös Liikkuva mosaiikki -hankkeen raportti osoitti (Löytönen 2010), on vertaisuellinen työskentely tanssin kentällä erittäin toivottavaa ja hyödyllistä. Vertaistuen tarve olisi varmasti suuri sekä oman työyhteisön sisällä että sen ulkopuolella. Työyhteisön sisällä toimiva vertaistuki ja -arviointi voi vahvistaa työyhteisön jo totuttuja käytäntöjä ja luoda tiiviimpää ja avoimempaa yhteistyötä. Työyhteisön ulkopuolella toimiva vertaistuki taas riisuu kilpailuasetelmasta ja voi näin luoda suurempia yhteistoiminnan verkkoja omalle alalle. Uskon myös, että vertaistuellisella työskentelyllä on suuri merkitys työssä jaksamiseen ja työn monipuolisuuden säilyttämiseen, jolloin vältetään työhön nopea turtuminen ja kaavoihin kangistuminen.

Vertaistukityöskentely voisi mielestäni hyvinkin näkyä jo tanssinopettajakoulutuksen aikana. Koulutuksessa ollaan kuitenkin hyvin yhteistoiminnallisia ja vuorovaikutus opiskelutovereihin on koulutuksen aikana monipuolista ja kehittävää. Ryhmätöitä ja harjoittelupareja käytetäänkin koulutuksessa jo paljon, jolloin vertaistukikäsitteen voisi ottaa heti konkreettiseen tarkasteluun. Samalla opiskelijat orientoituvat ammattikentälle siirtyessään kehittämään oman työnsä lisäksi yhtäläillä koko tanssin kenttää. Uskon, että usein koulutuksen aikana luodut suhteet sekä innokkuus ja motivaatio alaa kohtaan näkyvät vastavalmistuneiden opettajien työssä. Jotta tämä sama motivaatio oman työn kehittämiseen säilyisi myös monien työvuosien jälkeen, olisi vertaistukiajattelua hyödyllistä pitää yllä.

7 POHDINTA

Tämä työ on herättänyt minussa paljon ajatuksia. Mielestäni vertaistuki on aihe, josta nykyajan kilpailuorientoituneessa yhteiskunnassa tulisi puhua enemmän. Näen sen hyötyjen ulottuvan helposti alalle kuin alalle. Voi kuitenkin olla, että se on vielä terminä hieman vieras ja tuo useille mieleen lähinnä sosiaali- tai terveysalan näkökulman, kuten samaa sairautta sairastavien, alkoholistien tai huumeongelmaisten keskinäisen tuen.

Jakaminen ja vuorovaikutus tuntuvat olevan hyvin keskeisiä teemoja taiteen kentällä. Miksi usein juuri tanssin kentällä on pärjättävä yksin tai on heikko? Eikö muuten ole suuri? Minkälainen taiteilija kysyy toiselta apua ja neuvoa? Eikö taide ole henkilökohtainen juttu? Samoin opettajana toimiessa sinulla täytyy olla vahva opettaja-identiteetti, itsehän sen rakennat eikä sitä kukaan tee puolestasi. Kuinka pitkälle voisikaan kehittyä taiteilijana, tanssijana, koreografina, opettajana, kun apuna olisi vertaispari? Olisiko yhteistyössä suurinta ja arvokkainta osata pyytää vertaistuellista apua oikeassa paikassa ja lähellä ja saatavilla olevalta kollegalta. Ja paitsi pyytää vertaistukea, myös osata ottaa vastaan ja haluta jakaa. $1 + 1 = 2$ on vanha viisaus, mutta kuinka suuri sen merkitys olisikaan, jos kaikkien osaavien ammattilaisten tieto ja taito jakaantuisi, tulisi kuulluksi ja menisi eteenpäin? Vertaistuki on vuorovaikutusta, reflektointia ja dialogia ja tässä vuorovaikutuksessa molemmat osapuolet muuttuvat ja kasvavat.

Totta kai minun on tulevassa työssäni pärjättävä myös omillani, mutta koen, ettei vertaistuen tarve tai sen hyödyntäminen ole merkki heikkoudesta tai riittämättömyydestä. Se on merkki siitä, että on kiinnostunut kehittämään omaa työtään ja on avoin uusille näkökulmille ja ajatuksille. Toisen kokemuksista oppii yhtäläillä itsekkin. Tämän kokemuksen myötä en myöskään enää pelkää epämukavuusalueelle siirtymistä, vaan otan sen enemmin mielenkiintoisena haasteena. Kun sillan on ylittänyt, ymmärrys omasta itsestään ja tekemästään työstä kasvaa. Olen aina luottanut vahvasti intuitioon ja huomaan ajautuvani helposti sen voimalla niin alalle kuin käyttämiini keinoihin. Tämän prosessin myötä intuition merkitys työssäni vain kasvoi. Teoksen tekeminen vertaistuellisessa vuorovaikutuksessa auttoi minua luottamaan omiin ajatuksiini ja uskaltamaan perustella valintojani ja ideoitani ääneen. Jos teen seuraavaa taiteellista työtäni yksin, pystyn tämä prosessi mielessäni palaamaan näihin hetkiin ja luottamaan omaan tekemiseeni, vaikka perustelisinkin sen vain itselleni.

Taiteilijuus on kysymyksiä, kohtaamisia ja kokeiluja käytännössä. Taiteilijuus on herkistymistä ymmärtämiselle ja ei-ymmärtämiselle. Minulle taiteellinen työskentely on jatkuvaa kysymysten virtaa. (Lindy 2011, 125.)

Ehkä olen taiteilijana vielä hyvin untuvikko. Ehkä olen vasta oppimassa ja löytämässä tapaan tehdä. Mutta avainsanoiksi itselleni asettaisin juuri nämä kysymykset, kohtaamiset ja käytännön kokeilut. Syksyllä heränneet suuret kysymykset olivat: mitä olen tanssin ja taiteen kentällä ja mitä saan olla, mitä olen koreografina, tanssintekijänä? Mikä on tanssin sekatyöläinen? Luulen, että sain vastaukseksi vain lisää kysymyksiä, mutta en ole siihen pettynyt. Se tarkoittaa vain sitä, että minulla riittää ammentamista. Jokaisen kysymyksen mukana tulee myös lisää työkaluja, keinoja ja kokemuksia, jotka auttavat minua työssäni eteenpäin. Myös ajatus siitä, etten tule olemaan tulevassa työssäni yksin saa minut siirtymään ammattilaiskentälle luottavaisin mielin.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Jyrkkä, H. (toim.) 2011. Nykykoreografin jalanjäljissä – 37 tapaa tehdä tanssia. Otavan Kirjapaino Oy Keuruu. LIKE Kustannus Oy.

Jyrkämä, O. 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa 2010. Asumispalvelusäätiö ASPA. SOLVER palvelut Oy, 25-49.

Lahdenperä, S. 2011. Tanssitaitelijan monet roolit. Artikkeliteoksessa Jyrkkä, H. (toim.) Nykykoreografin jalanjäljissä – 37 tapaa tehdä tanssia. Otavan Kirjapaino Oy Keuruu. LIKE Kustannus Oy, 94-101.

Laimio, A. & Karnell, S. 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Vertaistoiminta kannattaa 2010. Asumispalvelusäätiö ASPA. SOLVER palvelut Oy, 9-19.

Lindy, P. 2011. Taiteilijuus on kysymysten virtaa. Artikkeliteoksessa Jyrkkä, H. (toim.) 2011. Nykykoreografin jalanjäljissä – 37 tapaa tehdä tanssia. Otavan Kirjapaino Oy Keuruu. LIKE Kustannus Oy, 122-127.

Numminen, A. (2005). Taide syntyy hahmottamaan maailmaa. Artikkeliteoksessa Jyrkkä, H. (toim.) Tanssintekijät – 35 näkökulmaa koreografin työhön Keuruu. LIKE Kustannus Oy, 161-166.

Seppänen-Järvelä, R. 2005. Vertaisuuteen perustuvat kehittämis- ja arviointimenetelmät: Innovatiivisia ratkaisuja. Artikkeliteoksessa Seppänen-Järvelä, R. (toim.) Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Hyvät käytännöt. Menetelmäkirja. STAKES. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Helsinki. 11-16.

WWW-lähteet:

Löytönen, T. 2004. Keskusteluja tanssi-instituutioiden arjesta. Teatterikorkeakoulu. Saatavilla: http://www.teak.fi/general/Uploads_files/keskusteluja_tanssi-instituutioiden_arjesta_AS16.pdf

Löytönen, T. 2010. Moving Mosaic. Exploring collegial collaboration as a way of indentifying and transforming the culture of dance teaching. Final Report. Saatavilla: http://www.tsr.fi/c/document_library/get_file?folderId=13109&name=DLFE-4410.pdf

Erilaiset opetuksen arviointimenetelmät 2004. [viitattu 18.2.2012] Saatavilla: <http://opetuki2.tkk.fi/p/menetelmat/opetuksenarviointimenetelmat.pdf>

Opinto-opas. Musiikki ja tanssi 2010-2011. Saatavilla: <http://www.musita.savonia-amk.fi/files/sekalaiset/2010/OPS%202010-2011%20musiikki%20ja%20tanssi.pdf>

Vertaistoimintaa Joensuun alueella 2012 [viitattu: 18.2.2012]. Saatavilla: www.jelli.fi/vertaistoimintaa

Muut lähteet:

Haapala, J. 2009. Haastattelu tanssinopettajan työstä Savonia-ammattikorkeakoulun tanssipedagogiikan opintojen Opettaminen ammattina -kurssin yhteydessä.

Ilmarinen, T. 2012. Suullinen tiedonanto ”Puhu minulle tanssista” -seminaarissa 21.2.2012. Sotku, Kuopio.

Kontunen, K. 2012. Puhe ”Puhu minulle tanssista” -seminaarissa 21.2.2012. Sotku, Kuopio.

horses are coming

vertaistukityöskentelyn lomassa syntynyt duetto ilman päämäärää

konsepti: pippa jämsén

esiintyjät ja yhteistyö: pippa jämsén ja heini tuoresmäki

musiikki: beck – timebomb

nouvelle vague – marcia baila

the books – read, eat, sleep

valot: vellu kuronen

”hei et sä noin voi tehdä”
(tuntematon)

”siinä se, heinäsiirikka

merenneidon lovesickness

tanssijana flanellia

tai pahvi”

(marcia baila – kappaleen suomennos, google translate)